

Liefde

voor

tekenen

Liefde voor tekenen

kunstenars kiezen uit de collectie

Inhoud

- 5 Voorwoord
Anne de Haij
- 7 Zichtbaar maken hoe de wereld resoneert
Catrien Schreuder
- 11 Kunstenaars kiezen uit de collectie
Edita Aleksanian, Krista van der Bron, Catrien Schreuder
 - 12 Fatima Barzngé
 - 36 Susanna Inglada
 - 64 Koen Taselaar
- 89 NOG één keer terug in de tijd. Een beknopte geschiedenis van de NOG Collectie
Luna de Schepper
 - 94 werken verzameld in de periode 1994 – 2001
 - 112 werken verzameld in de periode 2001 – 2013
 - 134 werken verzameld in de periode 2013 – 2021
- 140 Noten en literatuurlijst
- 142 Colofon

Voorwoord

In 2021 schonk Stichting Beheer SNS Reaal zijn volledige kunstcollectie – ook wel bekend als de NOG Collectie – aan Stedelijk Museum Schiedam. Een prachtig geschenk voor een museum dat zich van oudsher inzet voor hedendaagse (teken)kunst en een warm thuis wil zijn voor kunstenaars. In één klap was de collectie 567 kunstwerken van talentvolle Nederlandse kunstenaars rijker. De schenking zorgde bovendien voor een nieuwe of hernieuwde warme relatie met tientallen kunstenaars.

Deze bijzondere schenking kwam natuurlijk niet zomaar even uit de lucht vallen. De publiek-private samenwerking tussen Stichting Beheer SNS Reaal en het museum gaat al even terug. De tentoonstelling *Liefde voor tekenen* in 2024 en deze catalogus die het museum daarbij presenteert zijn daarvan de liefdevolle finale. Hierna zullen we de term 'NOG Collectie' verlaten en zijn de werken voortaan onderdeel van onze museumcollectie. Een moment om te vieren, en uiteraard ook om nog eens terug te kijken.

De NOG Collectie is ontstaan als initiatief van de directeur van NOG Verzekeringen, Ton Boersma. Het zijn echter de achtereenvolgende conservatoren die de collectie leven inbliezen. Zij kregen geen duidelijke opdracht, maar vooral veel vrijheid om de collectie vanuit inhoudelijke kwaliteit en de relatie met de kunstenaar op te bouwen. Met name Frits Becht en Corrie van der Veen hebben daarin een cruciale rol gespeeld. Hun hechte contact met kunstenaars zorgde voor talloze kunstenaarsontmoetingen in het atelier. Soms

kochten ze meerdere series van eenzelfde kunstenaar, en volgden zo een kunstenaar over verschillende jaren. Maar ook anderen met een warm hart voor de collectie zorgden voor het beheer en de inhoudelijke versterking ervan. Veel dank gaat uit naar NOG Verzekeringen, later Stichting Beheer SNS Reaal, in het bijzonder Ad Brits, die zijn collectie altijd heeft gekoesterd en de volledige vrijheid gaf aan mensen met artistieke visie en lef. Mijn voorgangers Diana Wind en Deirdre Carasso en mijn collega Catrien Schreuder, die de laatste verwervingen voor de NOG Collectie initieerde en realiseerde, en nu ook het onderzoek naar de collectie leidde en deze catalogus samenstelde.

Stedelijk Museum Schiedam richt zich al sinds 1954 op 'thans levende kunstenaars'. En nog steeds wil Stedelijk Museum Schiedam een huis zijn voor kunstenaars en een vrijplaats voor vernieuwers. De tentoonstelling *Liefde voor tekenen* en deze catalogus passen perfect bij die ambitie, juist omdat we – geheel in de geest van de voormalige NOG Collectie én van onze missie en visie – de kunstenaar centraal stellen. De kunstenaars Koen Taselaar, Fatima Barzngé en Susanna Inglada – wier werk opgenomen is in de NOG Collectie – cureerden de tentoonstelling *Liefde voor tekenen*, en in deze catalogus krijgen we via een drietal interviews een inkijkje in de rol van het tekenen in hun artistieke praktijk. Door hun ogen beleven we de tekenkunst, en zo ook deze prachtige collectie. Een mooiere finale van de NOG Collectie is mijns inziens niet denkbaar.

Anne de Haij
Directeur Stedelijk Museum Schiedam

kunstenaars kiezen uit de collectie

Fatima Barzngé

Susanna Inglada

Koen Taselaar

**‘Als ik aan tekenkunst denk, denk ik aan lijn en schrift.
Want in het Arabisch betekent lijn ook kalligrafie
of schrift.’**

Kunstenaar Fatima Barzngi in gesprek met Krista van der Bron, curator van de tentoonstelling *Liefde voor tekenen*

Foto: Aad Hoogendoorn

Marlene Dumas

Kaapstad, Zuid-Afrika, 1953

Waterende vrouw, 1996

Lithografie 3/100

65 × 50 cm

Collectie Stedelijk Museum Schiedam

Schenking NOG Collectie, Stichting Beheer SNS REAAL

NOG-0369.1-6.2

18

Waterende vrouw van Marlene Dumas is gebaseerd op een prent van Rembrandt van Rijn uit de collectie van het Rijksmuseum.⁸ Op die prent is een vrouw afgebeeld die stiekem achter een boom met haar rok omhoog een plas doet. Aan Dumas' versie is niks stiekems: deze vrouw kijkt ons recht aan en laat haar urine de vrije loop. Zachte lijnen en verschillende grijs tinten ontstaan door de losse nat-in-nat techniek waarmee de inkt op het papier is gezet. De waterende vrouw op de tekening lijkt zelf bijna op te lossen in water.

Marlene Dumas (1953, Zuid-Afrika) werkt sinds de jaren 1980 voornamelijk in de traditionele media tekenen en schilderen, maar haalt haar inspiratie vooral uit fotografie, film en massamedia. Juist bestaande beelden, collectief geladen door (beeld)cultuur, media of traditie, krijgen in haar werk een plek. 'De afbeelding moet de mogelijkheid hebben om getransformeerd te kunnen worden in mijn medium (water en inkt of olieverf op doek)', zo schrijft ze in 1998.⁹ Zo krijgt ook Rembrandts waterende vrouw een heel nieuwe betekenis in Dumas' werk.

3/100

Antoine Watteau

1710-1784

Ronald Noorman

Hilversum 1951 – Amsterdam 2018

Zonder titel, 2011

houtskool en krijt op papier

30 × 42 cm

NOG-0325

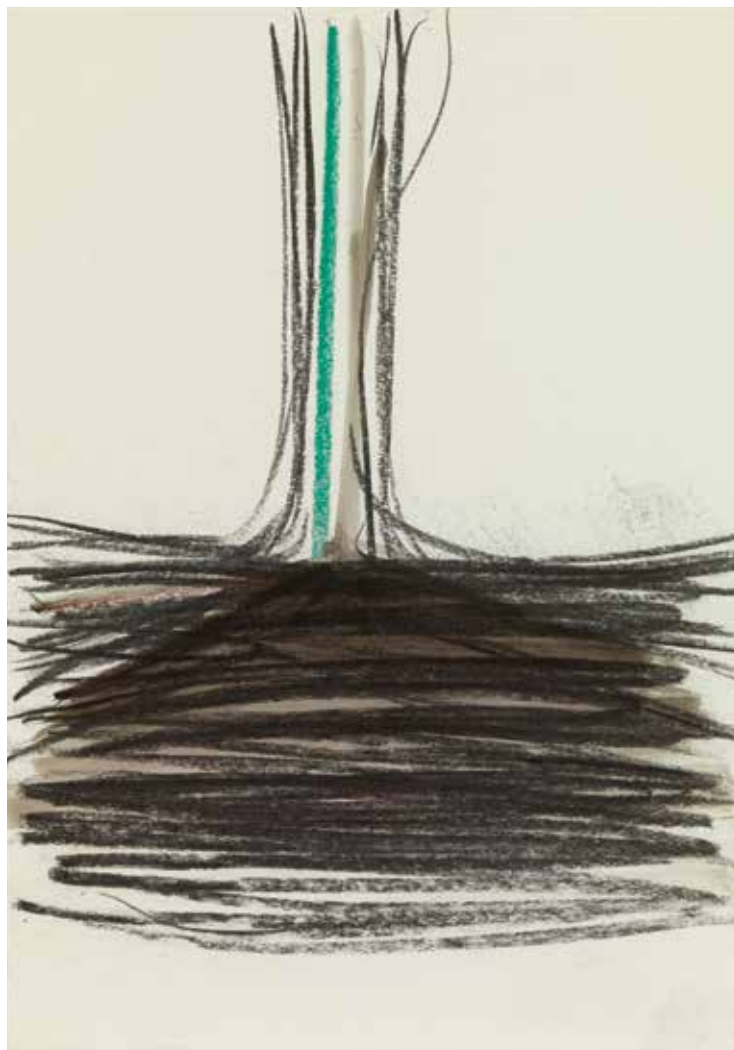
Zonder titel, 2011

houtskool, aquarelverf en pastelkrijt op papier

42 × 30 cm

NOG-0326

Collectie Stedelijk Museum Schiedam
Schenking NOG Collectie, Stichting Beheer SNS REAAL

Rake lijnen op het witte vlak. Dikke lijnen, dunnere lijnen, veel lijnen, weinig lijnen. De mogelijkheden zijn eindeloos. Ronald Noorman maakt meestal tekeningen op klein formaat, waarbij hij snel en direct te werk gaat. In zijn atelier werkt hij met verschillende materialen – potlood, houtskool, waterverf, gouache en oliepastel – op z'n knieën op de grond aan verschillende tekeningen tegelijk. De vloer helemaal bedekt.¹⁷

In de NOG Collectie zijn daarvan tien voorbeelden verzameld. Bezie je deze tekeningen bij elkaar, dan zie je in eerste instantie verzamelingen van rake heldere composities. Bekijk je ze van dichtbij, dan vallen juist de kleine afwijkingen op: een rechte lijn die net krom werd. Of een dunne lijn die toch ergens dik werd. Dat soort toevalligheden worden door Noorman omarmd. Het beeld ontstaat uit een combinatie van de impuls van het tekenen en de toevalligheden die ontstaan door het materiaal en het moment.

Esther Jiskoot

Breda, 1963

Suntrap VI, 2004

glaskralen, glasvezel, nylondraad en epoxy
235 × 195 cm

Collectie Stedelijk Museum Schiedam
Schenking NOG Collectie, Stichting Beheer SNS REAAL
NOG-0229.1-2

42

Esther Jiskoot werkt met materialen die in haar ogen tegelijkertijd kracht en kwetsbaarheid uitstralen. Zo experimenteert ze volop met glas en keramiek. In haar werken zoekt ze contrasten op tussen materialen, technieken en kleuren. Over het maakproces zegt Jiskoot: 'Ik vind het belangrijk dat de toeschouwer de concentratie ervaart, de liefde en aandacht waarmee de dingen zijn gemaakt.'¹⁸

In haar serie *Suntraps* (zie ook p. 78) verbeeldt Jiskoot energie in vele verschijningsvormen. De werken zijn bedoeld om die energie uit te stralen, waarmee de kijker zich kan 'opladen'.¹⁹ Voor *Suntrap VI* reeg Jiskoot draden van transparante glaskralen. Deze haakte ze aan elkaar tot ruimtelijke druppelvormen. Voor de buitenkant breidde ze de draden tot een semi-transparant gordijn, dat nog net enkele lichtstralen lijkt door te laten. Voor Jiskoot verbeeldt het werk het idee van de zon, verdamping, oplossen, opgaan in, loslaten, zweven, vergankelijkheid, emoties en spiritualiteit.

Dineke Blom

Paramaribo, Suriname, 1952

Zonder titel, 1997

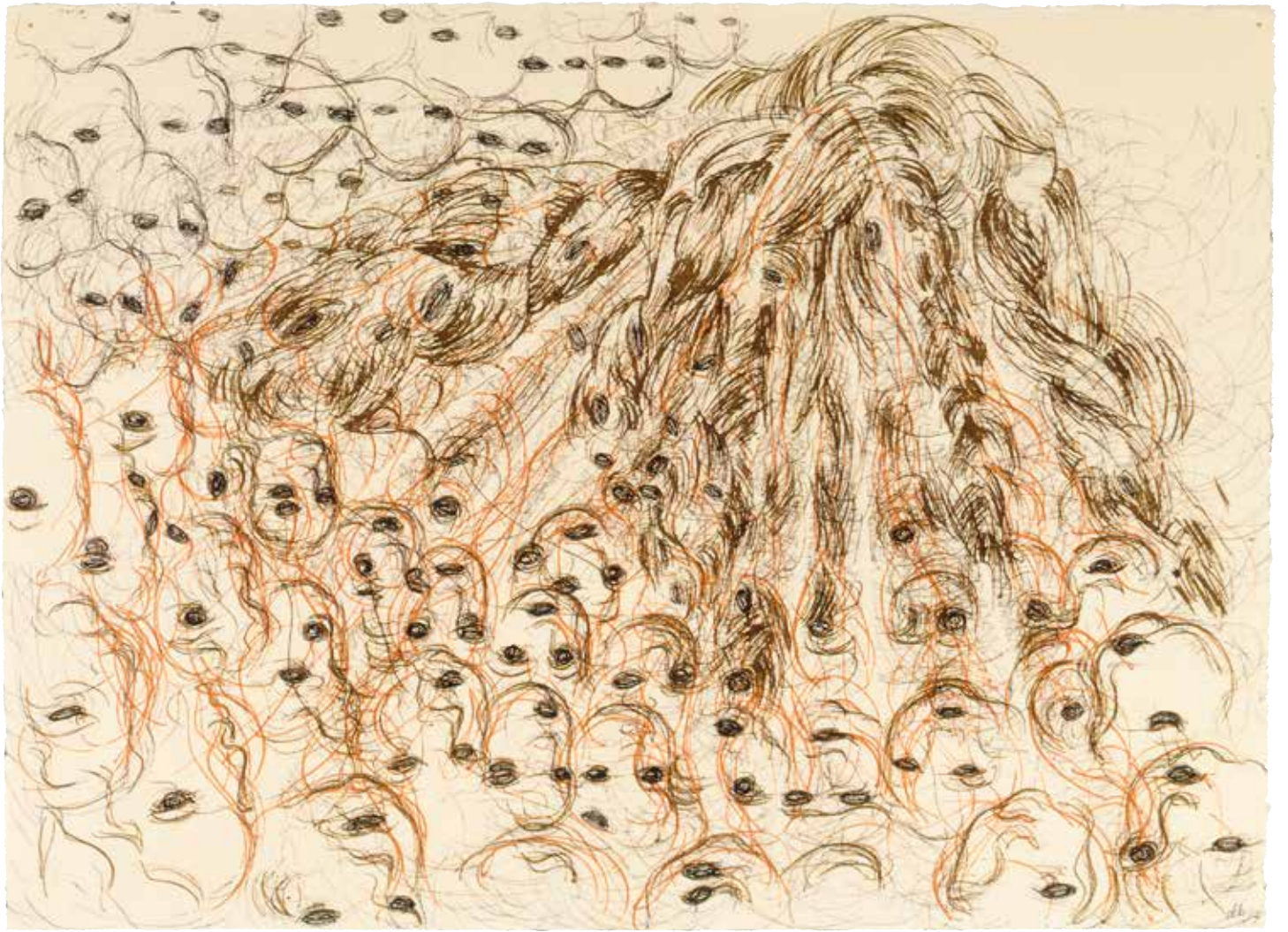
Oost-Indische inkt en gekleurde inkt op papier
28 × 38 cm

Collectie Stedelijk Museum Schiedam
Schenking NOG Collectie, Stichting Beheer SNS REAAL
NOG-0063

48

Uit een complex lijnenspel ontstaat een kluwen van gezichten. Bij een nadere blik zijn ook vlechtvormen te ontdekken. Deze verfijnde inkttekening van Dineke Blom komt uit haar serie getiteld *Vast*, waarin patronen en nauwgezette lijnvoering terugkerende motieven zijn. Blom onderzoekt welk beeld ontstaat wanneer details zodanig opgaan in het grotere geheel, dat je zeer scherp moet kijken. Het vraagt enige concentratie om te begrijpen wat je ziet. Voor deze tekening liet ze zich inspireren door engelenhoofden die ze zag in een werk van de Duitse romantische schilder Philipp Otto Runge.²³

In haar atelier creëert Blom naar eigen zeggen een parallel universum.²⁴ Tekenen is voor haar een manier om grip te krijgen op zaken uit haar dagelijks leven. Dit is een intuïtief proces. Blom: 'Ik begin met een plan, maar al tekenend vind ik het doel, de zin van de tekening.'²⁵

Alexander Guy

St Andrews, Fife, Schotland, 1962

Various items, 1996

olieverf op doek

180 × 199 cm

Collectie Stedelijk Museum Schiedam

Schenking NOG Collectie, Stichting Beheer SNS REAAL

NOG-0171

74

Alexander Guy schildert wat hij vaak zelf het 'smakeloze realisme' van het moderne leven noemt. Zijn schilderijen weerspiegelen fases uit zijn leven, die verschuiven, variëren en evolueren, afhankelijk van waar hij is en wat hij doet. Altijd zien we de hedendaagse samenleving door de ogen van de kunstenaar. Zijn oeuvre verwijst naar popcultuur, cinema, muziek en fotografie, maar ook naar de Amerikaanse, Griekse, Mexicaanse of Spaanse cultuur.

In dit werk zijn huishoudelijke merkproducten afgebeeld. In de periode 1994-1999 is Guy in Londen, waar hij het alledaagse leven en huishoudelijke goederen centraal begint te stellen in zijn werk. Fairy, Sinex en Aquafresh: hij geeft de producten heel realistisch weer. Zijn werken hebben iets luchtigs en vrolijks, maar reflecteren tegelijkertijd Guys afkeer van de overvloed aan verpakkingen waarmee we vandaag de dag voortdurend geconfronteerd worden.

Dick van Arkel
Zonder titel, 1994

olieverf, foto, metaal op MDF
111 x 73 cm
NOG-0017 – aankoop 1994

David Bade
Zonder titel (Inbreker), 1994

houtschool op papier
209 x 303 cm
NOG-00431.1-2 – aankoop 1994

David Bade
Zonder titel (Barbecue), 1994

houtschool op papier
208 x 301
NOG-00441.1-2 – aankoop 1994

David Bade
Zonder titel (Tuinman), 1994

houtschool op papier
232 x 300 cm
NOG-00451.1-2 – aankoop 1994

Helen Frik
Contact II, 1990

kleurpotlood op papier
20 x 45 cm
NOG-0126 – aankoop 1994
c/o Pictoright Amsterdam 2024

Helen Frik
Help, 1998

acrylverf en schellak op papier op
lexaan, 160 x 150 x 18 cm
NOG-01271.1-3 – aankoop 1994
c/o Pictoright Amsterdam 2024
Beschrijving zie p. 54

Helen Frik
Family tree, 1993

aquarelverf op papier
49,5 x 34,5 cm
NOG-0128 – aankoop 1994
c/o Pictoright Amsterdam 2024

Helen Frik
Go on, do it, 1993

aquarelverf, potlood en pigment
op papier
76 x 69 cm
NOG-0129 – aankoop 1994
c/o Pictoright Amsterdam 2024

Helen Frik
Oor, 1994

potlood, kleurpotlood, pastel en
papier op papier
47 x 70 cm
NOG-0130 – aankoop 1994
c/o Pictoright Amsterdam 2024

Ossip
Lieg (Variant B), 1992

fotopapier, lakverf, acrylverf,
vernis, lijm op multiplex
170,5 x 118 cm
NOG-0335 – aankoop 1994

Ossip
Robijn (variant C), 1992

vernis, grafiet en viltstift op papier
138 x 121 cm
NOG-0336 – aankoop 1994

Ossip
Portret (Variant B), 1992

fotopapier en papier op multiplex
119,5 x 130 cm
NOG-0337 – aankoop 1994

Ossip
Stof (Variant B), 1992

fotopapier, lakverf en zand op
multiplex
116 x 189 cm
NOG-0338 – aankoop 1994

Marlies Appel
Zonder titel, 1994

kleurpotlood op papier
30 x 30 cm
NOG-0012 – aankoop 1994

Marlies Appel
Zonder titel, 1994

kleurpotlood op papier
30 x 30 cm
NOG-0013 – aankoop 1994

Marlies Appel
Zonder titel, 1994

kleurpotlood op papier
30 x 30 cm
NOG-0014 – aankoop 1994

Marlies Appel
Zonder titel, 1994

kleurpotlood op papier
30 x 30 cm
NOG-0015 – aankoop 1994

Dick van Arkel
Zonder titel, 1991

olieverf en fotopapier op triplex
113 x 55 cm
NOG-0024 – aankoop 1994

Dick van Arkel
Zonder titel, 1993

olieverf en fotopapier op triplex
met tak en houtschool
122 x 215 x 2 cm
NOG-00251.1-3 – aankoop 1994

Benoît Hermans
Zonder titel, 1993

verf en viltstift op fotopapier
70 x 70 cm
NOG-0179 – aankoop 1994

Benoît Hermans
Zonder titel, 1993

fotopapier, gouacheverf, perspex,
lak, messing, lijm en papier op
kunststof
97 x 66 cm
NOG-0180 – aankoop 1994

Benoît Hermans
Zonder titel, 1993

verf, lijm, glas, metaal, stof,
fotopapier, kunststof op papier op
multiplex
100 x 70 x 3,5 cm
NOG-0181 – aankoop 1994

Arno Kramer
Zonder titel, 1991

pastelkrijt, houtskool en potlood
op papier
31,5 x 24 cm
NOG-0244 – aankoop 1994

Arno Kramer
Zonder titel, 1992

pastelkrijt, houtskool en potlood
op papier
31,5 x 24 cm
NOG-0246 – aankoop 1994

Arno Kramer
Zonder titel, 1992

pastelkrijt, houtskool en potlood
op papier
31,5 x 24 cm
NOG-0247 – aankoop 1994

Arno Kramer
Zonder titel, 1994

pastelkrijt, houtskool en potlood
op papier
23,5 x 32 cm
NOG-0249 – aankoop 1994

Greet Schutte
Zonder titel, 1994

olieverf op doek
53 x 150 cm
NOG-0386 – aankoop 1994

Greet Schutte
Zonder titel, 1995

olieverf op doek
150 x 100 cm
NOG-0387 – aankoop 1995

Joseph Sassoon Semah
Driedimensionale Typografie II,
1994

brons en cortenstaal
300 x 400 x 40 cm
NOG-0395.1-16 – aankoop 1994

Joseph Sassoon Semah
Driedimensionale Typografie II,
1993

potlood op papier
47,5 x 36 cm
NOG-0396 – aankoop 1994

Virgil Grotfeldt
Leger, 1994

steenkoolpoeder H5 en
aquarelverf
16,9 x 10,1 cm
NOG-0140 t/m NOG-0159
aankoop 1994

NOG-0141

NOG-0142

NOG-0143

NOG-0144

NOG-0145

NOG-0146

NOG-0147

NOG-0148

Dit boek verschijnt ter gelegenheid van de gelijknamige tentoonstelling
in Stedelijk Museum Schiedam, van 6 juli t/m 15 september 2024.

Uitgave

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

in samenwerking met:
Stedelijk Museum Schiedam
info@stedelijkmuseumschiedam.nl
www.stedelijkmuseumschiedam.nl

Auteurs

Anne de Haij (1983) is sinds 1 februari 2021 directeur van Stedelijk Museum Schiedam. De collectie van Stedelijk Museum Schiedam omvat moderne en hedendaagse kunst uit Nederland en historische objecten uit de geschiedenis van Schiedam. Anne de Haij was eerder als universitair docent kunstfilosofie en cultuurgeschiedenis verbonden aan de Erasmus Universiteit en de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht. Daarna werkte ze in verschillende rollen zeven jaar voor Kunstmuseum Den Haag.

Catrien Schreuder (1979) is Hoofd Kunst en Geschiedenis van Stedelijk Museum Schiedam. Catrien Schreuder is kunsthistoricus met als specialisme de beeldende kunst uit Nederland vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw. Eerder publiceerde ze onder meer over Yayoi Kusama, kunstkritiek in Nederland en videokunst.

Krista van der Bron (1992) is zelfstandig kunsthistoricus, met als specialisme de moderne en hedendaagse Nederlandse en Spaanse kunst. Eerder werkte ze bij Stedelijk Museum Schiedam aan een collectietentoonstelling, en aan exposities over Cobra-kunstenares Lotti van der Gaag en beeldhouwer Piet van Stuyvenberg. Ze publiceerde onder andere over hedendaagse kunstenaarsateliers, vrouwelijke twintigste-eeuwse kunstenaars en Spaanse kunst en politiek.

Luna de Schepper (1999) is kunsthistoricus, afgestudeerd in 2022 met als richting moderne en hedendaagse kunst en architectuur aan de Universiteit Utrecht. Als stageonderzoek verdiepte ze zich in Stedelijk Museum Schiedam in de geschiedenis van de NOG Collectie. Ze is werkzaam in de Schiedamse galerie OpenArtExchange, die gespecialiseerd is in hedendaagse Afrikaanse kunst.

Edita Aleksanian (1996) is in 2022 afgestudeerd in Liberal Arts and Sciences, met als richting moderne en hedendaagse kunst en architectuur aan de Universiteit Utrecht. Binnen het kunsthistorisch onderzoeksveld heeft ze zich onder andere verdiept in fotografie en representatie van identiteit. Ze is werkzaam als junior collectiemedewerker in Stedelijk Museum Schiedam.

Redactie Catrien Schreuder

Tekstredactie Milou van Lieshout

Beeldredactie Chelsey Amelo, Edita Aleksanian, Catrien Schreuder

Grafisch ontwerp Berry van Gerwen

Met dank aan

Agnes and Frits Becht Art Collection
Ad Brits
Reinier Rijke
Marco Steketee
Corrie van der Veen
Galerie Maurits van der Laar
Galerie Fons Welters
Kloosterhotel ZIN
Alle kunstenaars die deel uitmaken van de NOG Collectie
Gemeente Schiedam

Mogelijk gemaakt door

Stichting beheer SNS REAAL

Fotocredits

© Stedelijk Museum Schiedam
© Photographic Archive Museo Nacional del Prado
© Centraal Museum, Utrecht / Ernst Moritz
© Tom Haartsen
© Aad Hoogendoorn
© Fleur Wiersma

Afbeelding voorzijde

Charlotte Schleiffert
Man in rode natuur, 2010
grafiet en pastelpotlood en acrylverf op papier
NOG-0530

Afbeelding achterzijde

Shelagh Keeley
An Encyclopaedia of Memory and Slowness I, 2007
oilstick op papier
NOG-0231

© 2024 WBOOKS Zwolle / Stedelijk Museum Schiedam / de auteurs

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.

© c/o Pictoright Amsterdam 2024.

ISBN 978 94 625 8638 3

NUR 646

STICHTING BEHEER
SNS REAAL

***Stedelijk
Museum
Schiedam**

*Stedelijk Museum Schiedam

Liefde voor tekenen is een viering van de hedendaagse tekenkunst. Het tekenen als een spel, een middel, een expressievorm of een hogere kunst. Drie hedendaagse kunstenaars – Fatima Barzngje, Susanna Inglada en Koen Taselaar – vertellen in dit boek over hun liefde voor de tekenkunst. Met hun kunstenaarsblik kijken we naar hun werk en dat van andere hedendaagse kunstenaars.

Het boek bevat een overzicht van de volledige voormalige NOG Collectie. Deze bedrijfscollectie van SNS Reaal is in 2021 in zijn geheel geschonken aan Stedelijk Museum Schiedam. Het boek biedt een overzicht van de beeldende kunst in Nederland in de afgelopen dertig jaar en is een *must have* voor iedereen die van tekenen en tekenkunst houdt.

9 789462 586383

WWW.WBOOKS.COM